

964

TOPIC: TRADITIONAL FARMING

INFORMANT: KOROSI MASEI (M. 70 YRS)

PLACE OF ORIGIN: KESE NAVITI
YASAWA.

PLACE OF INTERVIEW: KESE

DATE: NOVEMBER, 1984.

INVESTIGATOR: WILLIE DARI
TR.

Na vakarau ni teitei mai Kese, Naviti, Yasawa, e vatoka oqo. Na vuna koya, e dau dua na mataqali kau e dau tubu tu e yasan vale me yacova ni kua, e se laurai ni se tubu tu e veiyavu makawa. Ni sa dau tai mai na kau oqo, ni sa ka lelevu cake, sa qai dau mai tai e na mata ka mai vakayagataki e na veika yaga. E dau vinakati e loma ni koro.

Na i tei ni kakana me vaka na uvi, e tei vakagauna ka ra sa kila tu na qase na gauna me tei kina, kei na gauna me cavu kina ni sa matua. E levu tu na mataqali uvi e dau tei. E matai na vurai, ka dau kana ni sa matua vinaka tu. E karua na uvi teitei mata. E Naviti, e levu tu na veimataqali uvi tei ka vica toka na kena balebale. Na uvi ni sevu, e dua e dau tei ka dau qarauni ki Vale ni lotu, ka ni oqo e dua na sevu ni vanua, dua na sevu ni vale ni Lotu. Na uvi taucoko, e tautauvata na kena i tei. Na uvi e dau sigani tu ni sebera ni laki tei. Na uvi, e rua talega na kena awa ni tei. E dua e dau keli na qara ka qai dau bulu kina. E rua, e dau biu ga e delani qele, ka qai dau tubu ga mai vakataki koya, oya ni bulu toka e na qele. Na i tei ni uvi ni vavavi, e duidui toka mai na i tei ni uvi ni sevu. Baleta ni uvi e vaka

vula toka na kena tei ka qai dau cavu. E so e dau tubu cake ka sala na drauna e vei tolo ni kau ka qai dau tai ni sa oti e dua se rua na yabaki. Na qara ni uvi, e dau keli me titobu toka sa qai dau biu e loma e dua na vatu, bulu ka teki toka e cake e dua na kau. Na vanua ni teitei, e dau digitaki sara vakax vinakakka ra dau digia ga na qase na vanua e bulabula kina na qele baravi se vanua tautauvata, me bula vinaka na qele me tubu vinaka kina na i tei. E liu, e a sega na matau, na i sivi koya ra sa vakayagataki tu ni kua. E ra dau sivita ga na nodra i yau me vaka na doko. Na loga uvi, e sa dau tei ga vakataki koya. E rawa ni dau tei kei ira tale e so na kakana ka oqoe na matua kina vakavinaka. Ko ira na qase e liu, e ra dau tea vata na dalo kei na uvi me kila kina na matua ni dalo e na gauna e sa dau cavu kina na uvi. Ni kua, e sa via leqa ni via veitarataravi na lauqa.

Ko ira na qase e Kесе, e ra dau vakabulabulataka na nodra qele me vaka ni kua. E sa vakayagataki ga na maniwa, e liu e ra dau tea na vini. Qo ni sa catu taucoko na mgiti. E sa qai dau tei na vini me vakabulabulataka na qele. Na vini, e tei e na gauna saraga e keli mai kina na uvi, e tei yani me vaka bulabula ni qele. E Kесе, e tei talega kina na vudi kei na kawai ka vakalailai ga na dalo ka sega so na tavioka. E dau laukana ga na uvi, vudi, kei na kawai vakawasoma ni via kakana turaga toka. Na dalo, e tei tu ka sega so ga ni levu ka me vaka kina na tavioka, e sega so ni dau laukana. Ni ratou qarauni, ka ratou sa tei tu ga vakawasoma.

E so na qase, e ra sa laki tara nodra bure sara tokaga e nodra loga ni teitei ka ra kauta kina e so na nodra i yaya ni vale me laki qaravi ira toka kina na watidra ka me rawarawa talega kina na vakaraici ni nodratou i teitei.

E liu, e dau tu na vei qati ni tei vei ira na qase me baleta na bulabula ni vuatakei na kakana. E Kесе, e ra dau vakayagataka e so na draunikau me dau sasabai ni Nakica. Oqo, e tei e na gauna ga e dau tei kina na uvi ka me tubu toka g

ga na gauna taucoko me sabaya tani na sasaga ca mai vei ira e ra dau vuvu. Na drauni kau qai, e dau vakayagataki vakalevu. E dau kilai ni dau sagai na uvi e na gauna sa dau cavu kina, sa qai dau laurai ni ka lelevu vinaka tu na yaqona ia, e sega ga ni vakalewe. Ko koya na i taukei ni uvi, e sa na tara sara na i balebale ni uvi, ke sa vax toka oqo.

E na gauna ni sevu, e Kese, e dau cavu taucoko mai nauvi ka qai mai biu tu e na rara ka qai dau wasei, e dua e wase ni vanua ka dua e wase ni vale ni Lotu. Na matai ni wase e dau kau vua na Tui Kese, ka laki vakaraitaki vua ni kakana oya, sa i koya na sevu ni dua na yabaki. Na sevu oqo, e dau kau kei na tabua me laki vakaraitaki vua na turaga ni vanua oya. E ~~XXXX~~ Kevaka e dua e sega ni sevu, e ~~X~~ rawa ni vakaleqai koya ka ni na sega ni tubu vinaka na nona i tei. Ia, e Kese, ~~XX XXXX~~ Yasawa, e sega ni rawa ni dua me sega ni sevu ni ra sa kila tu na kena i vakarau na qase ka ra veimurimuritaka tiko ga mai na i tovo ka ra dau vakayacora mai e na gauna e liu. Na tei ni sevu se tei ni kakana dina, e Kese, Yasawa, e dau qarauni sara vakavinaka ka ni veitei kece, e dau vinakati me matua vinaka ni sebera ~~XX~~ lakicavu mai e na kena gauna e via mai vakayagataki kina. E vakakoto oqo na i lakolako ni vakayagataki ni qele kei na kena i tei na magiti kei na vuata e na vanua ko Kese, ~~X~~ e Naviti mai Yasawa.

SA OTI.